

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty

Mezinárodní symposium o sborovém zpěvu
CANTUS CHORALIS '05

ISBN 80-7044-747-8

9 788070 447475

Ústí nad Labem 17. – 19. října 2005

8084

PaedDr. Pavel Režný, Ph.D. <i>Velká vokální díla Jiřího Pavlici</i>	81
Mgr. Monika Bažíková. <i>Duchovní tematika ve sborových skladbách nejmladší slovenské skladatelské generace</i>	85
Mgr. Juraj Ruttkay <i>Evangelická sborová tvorba na Slovensku ve 20. století</i>	88
Doc. PaedDr. Marián Janek, Ph.D.. <i>Mše Jána Levoslava Belly</i>	91
Doc. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc. <i>Missa pastoralis Jana Egryho v uměleckém zpracování Vladimíra Gajdoše</i>	94
PaedDr. Alfonz Poliak <i>K jubileu Bela Felixe a jeho sborové tvorby</i>	98
Lubica Nechalová <i>Duchovní tvorba Vladimíra Gajdoše</i>	102
Doc. PaedDr. Daniela Mandysová <i>Duchovní skladby v repertoáru Dívčího akademického sboru Plzeň</i>	111
Příloha - Program koncertu	115

Ľubica Nechalová (Slovenská republika)

Je pre mňa cťou, zoznámiť vás s osobnosťou a jednou z oblastí rozsiahlej kompozičnej práce môjho vzácneho pedagóga, talentovaného umelca a skvelého človeka, doc. Vladimíra Gajdoša.

Ako je hudobnej verejnosti dobre známe, Vladimír Gajdoš, syn organistu, pedagóga, skladateľa, dirigenta, zbornajstra a posledného banskobystrického regenschorího, Jána Gajdoša, je umelcom, ktorý dostal veľký dar – dar hudby už takpovediac do vienka. Dňa 30. 11. 1936 sa v Bratislave narodilo dieťa s menom Vladimír Ondrej. Práve otec objavil v chlapcovi nesmierny hudobný talent, zoznámil ho s čarom hudby a nasmeroval na správnu cestu, ktorou sa má ďalej uberať.

Prvé kontakty malého Vladimíra s hudbou sa začali viac prehlbovať od roku 1940, presťahovaním rodiny do Banskej Bystrice. Hudba sa stala u Gajdošovcov bežnou súčasťou každého dňa a syn mal to šťastie, že dostal šancu stať po otcovom boku a pomaly sa stával jeho nástupcom. Mladý organista sa dostal do priazne biskupa Andreja Škrábika, ktorého si doteraz veľmi váži za podporu vo svojich hudobníckych začiatkoch. V rokoch 1942 – 1947 sa stal Vladimír Gajdoš žiakom Ľudovej školy a v rokoch 1943 – 1946 aj žiakom klavírnej triedy profesorky Alžbety Szabovej v Hudobnej škole v Banskej Bystrici, ktorú založil jeho otec. Hudobnú školu opustil, no hudobne sa vzdelával aj naďalej, pod vedením súkromných učiteľiek Márie Puschmannovej a Ilonky Hufnágelovej. Svoje vzdelanie si rozširoval ďalším štúdiom, a to v rokoch 1947 – 1951 na Gymnázium Andreja Sládkoviča a v rokoch 1951 – 1956 ako študent Štátneho konzervatória v Bratislave, kde ho prijali na hudobný odbor skladateľsko-dirigentský. V Bratislave študoval kompozíciu u Andreja Očenáša, Alexandra Moyzesa a Jána Cikkera, orchestrálné dirigovanie u Kornela Schimpla a zborové dirigovanie u Imricha Križana. Vysokoškolské vzdelanie, odbor hudobná výchova – hra na nástroj, absolvoval v roku 1966 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od nástupu do zamestnania až doteraz pôsobí neustále ako pedagóg – učiteľ v Hudobnej škole v Banskej Bystrici (1957 – 1967), stredoškolský profesor na Konzervatóriu Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici (1992 – 2004), odborný asistent a neskôr umelecký docent na Katedre hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici (od roku 1992 Univerzity Mateja Bela), na mieste, ktorému zostal verný najdlhšie (1965 – po súčasnosť), kde v rokoch 1992 – 1999 vykonával funkciu vedúceho katedry.

Uznanie si získal ako dirigent speváckeho zboru Hron, Krajského symfonického orchestra, Štúdiového orchestra Československého rozhlasu v Banskej Bystrici a Komorného orchestra Combo, pôsobiaceho pri Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, i ako hudobný skladateľ, ktorého bohatá kompozičná činnosť zasahuje prakticky do všetkých oblastí kompozičného umenia. V roku 1954 v Celostátnej súťaži mladých skladateľov v Bratislave získal 2. miesto za skladbu *Prvosienky, op. 6* a v roku 1979 na medzinárodnej súťaži Prix de musique folklorique 3. cenu a bronzovú medailu za skladbu *Letokrúhy*, takisto v Bratislave.

Vladimír Gajdoš, ako syn uznávaného banskobystrického regenschoriho, mal možnosť každodenne objavovať silu hudby, ktorá bola prezentovaná v chrámoch v Banskej Bystrici a ktorá značne zapôsobilá na formovanie jeho ľudskej i umeleckej osobnosti. Sám skladateľ si na toto obdobie spomína nasledovne:

„V kapitulskom chráme bola omša v latinskom jazyku. Spievali sa skladby svetových majstrov, ale o pol noci sa spievala kratšia omša, a to bola omša *Missa pastoralis* od môjho otca. Bolo to vôbec prvé hudobné dielo, ktoré som ja, ako 13-ročný, dirigoval a aj hral na organ, lepšie povedané, najprv hral na organ a dirigoval. Čo mi dal otec touto omšou do

Handwritten musical score for "Ave Maria" by Franz Schubert. The score is written on three systems of staves, each with a vocal line (soprano, alto, and tenor/bass) and a piano accompaniment line. The lyrics are in Portuguese. The first system includes the lyrics "ti-cho, ti-cho, ti-cho, ti-cho, ti-cho, ti-cho, ti-cho, Jo". The second system includes the lyrics "Navin-to ti-ri ve-ol, ti-cho-to-ri, ve-ol". The third system includes the lyrics "ti-cho, ja ti-cho, ja ti-cho, ja ti-cho, ti-cho-hu...". The score is marked with "diminuendo" and "crescendo" instructions. The piano accompaniment features a simple, flowing melody in the right hand and a more complex, rhythmic pattern in the left hand.

Skladba končí tónickým veľkým septakordom na prvom stupni, čím navodzuje dojem otvorenosti, ale nie katarzie...

... Vypočujte si ukážku.

Vážené dámy, Vážení páni, dôvod, prečo som sa rozhodol prezentovať na tomto fóre najnovšie zborové skladby Belu Felixu je veľmi prozaický. Belo Felix sa tohto roku dožil významného životného jubilea 65 rokov. Prichodí mi z tohto miesta mu zablahoželat a popriať veľa zdravia a tvorivých síl.

života? V prvom rade mi hovoril: „Syn môj, čo robíš, všetko rob dôkladne. Nikdy nevynechaj ani len jednu čiarku, čo je predpísané. Držím sa toho dodnes.“¹

Vladimírovi Gajdošovi je veľmi ľúto, keď počuje niektoré reprodukcie diel svetových majstrov sakrálnych hudby. Interpreti uvádzajú skladby skrátené a vynechávajú niektoré verš. K tomuto druhu hudby má autor veľký rešpekt, a to sa prejavuje aj v jeho tvorbe. Sakrálnu zborovú tvorbu Vladimíra Gajdoša tvoria diela pôvodné i upravované, z ktorých každé má svoju históriu. Niektoré vznikali spontánne, bez konkrétneho adresáta, niektoré naopak pre konkrétne hudobné ansámby, no nájdu sa i také, ktoré, hoci sú napísané v zaujímavej harmónii, a svojou melódiou schopné doslova pohľadiť na dušu, nie sú ešte „objavené“ a dosiaľ neboli interpretované, čo je veľká škoda. Dosiaľ bolo zaznamenaných 7 pôvodných kompozícií, z toho 1 je nedokončená, a 28 úprav, pričom niektoré skladby sú napísané vo viacerých verziách. Medzi úpravy sakrálnych skladieb môžeme zaradiť i tie, ktoré zaznievajú počas liturgií. Dominantnú skupinu skladateľovej sakrálnych tvorby tvoria úpravy a capella, ktorú reprezentuje 19 titulov. Mnohé kompozície vznikali na objednávku samotných zborných majstrov a originály partitúr sa stali súčasťou ich súkromných archívov (Peter Bibza, Dagmar Micháľková, Anna Mutišová, Milan Pazúrik, Alfonz Poliak).²

Je potešiteľné, že dielo Vladimíra Gajdoša neustále rastie, a to nielen kvantitatívne, ale i kvalitatívne. K pôvodným zborovým kompozíciám sakrálnych charakteru patria nasledovné diela:

Ave Maria, op. 2 (1954)

Skladba je určená pre sólo tenor, alt, miešaný spevácky zbor a organ. Partitúru pre jednotlivé hlasy a organ rozpisoval aj skladateľov otec, Ján Gajdoš. V roku 2005 bolo dielo prepracované samotným autorom.

Missa pro pace (1955)

„Omša za pokoj“ bola napísaná pre miešaný spevácky zbor, organ a orchester v tomto obsadení: Flauto; Clarinetto B 1, 2; Corno F 1, 2; Trombi B 1, 2; Trombone; Violino 1, 2; Viola; Cello; Basso; Timpano C, G. Omša nie je dokončená, kompletné sú časti Kyrie a Gloria. Credo má len nadpis, Benedictus je v skici, nedokončený.

Skladba vznikla počas štúdia Vladimíra Gajdoša na Štátnom konzervatóriu v Bratislave (2. ročník). Pôvodne chcel s uvedenou skladbou absolvovať, no vzhľadom na vtedajšie pomery spoločnosti, musel svoj zámer zmeniť. Štúdium ukončil so skladbou Serenáda pre sláčikový orchester (jún 1956).

Ježiško náš (1986)

Autor zložil skladbu pre miešaný spevácky zbor a organ, na slová Alžbety Jahelkovej. Nachádza sa v súkromnom archíve dirigentky Dagmar Micháľkovej.

o UKÁŽKA: Ježiško náš

Prosím ťa, Ježiško (1986)

Ďalšia kompozícia pre dirigentku Dagmar Micháľkovú bola napísaná vo verzii pre miešaný spevácky zbor a organ, na text Anny Miklušovej.

o UKÁŽKA: Prosím ťa, Ježiško

Psalm 31 (32), 32 (33) (1999)

¹ Nahrávka rozhovoru s Vladimírom Gajdošom. KOVÁČOVÁ, K.: *Vianoce na chóre* (1992). Hudobno-slovné pásmo o hudbe. Banská Bystrica: Slovenský rozhlas, 1992, 40 min.

² Pre zmapovanie sakrálnych zborovej tvorby Vladimíra Gajdoša využívam partitúry získané z jeho vlastného archívu, osobných archívov dirigentov a zoznam skladieb z príspevku MICHÁLKOVÁ, D.: Zborová tvorba Vladimíra Gajdoša s dôrazom na spracovanie pozostalosti Jána Egryho. In: *Cantus Choralis Slovaca 2004*. Ed. M. Pazúrik. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2005, 202 s., s. 146 – 152, ISBN 80-8083-045-2

Pri príležitosti 50. výročia založenia speváckeho zboru Hron vznikli 2 žalmy pre miešaný spevácky zbor a capella. Skladateľ ich venoval tomuto zboru a jeho dirigentovi Petrovi Bibzovi. Žalm 32 (33) odznel premiérový v roku 2000, v rámci XXII. ročníka Festivalu Viliama Figuša-Bystrého, v rímskokatolíckom farskom kostole v Banskej Bystrici.

Láska, vstúp (2001)

Na slová Pavla Kroka vznikla skladba pre sólový hlas (soprán) a organ, s alternáciou v strednej časti pre ženský štvorhlas. Bola napísaná na podnet Dagmar Micháľkovej, nachádza sa v jej archíve, a dosiaľ ešte nebola interpretovaná.

Pieseň (2005)

Táto skladba je zatiaľ poslednou pôvodnou kompozíciou Vladimíra Gajdoša. Bola napísaná na text Andreja Hajduka, pre miešaný spevácky zbor. Autor ju venoval dirigentke Anke Mutišovej a ev. a. v. Spevokolu v Brezne.

Na svoje uvedenie ešte len čaká.

Toto bolo 7 pôvodných kompozícií Vladimíra Gajdoša. Ďalšiu skupinu jeho skladieb sakrálnych charakteru tvoria úpravy. Nakoľko ide o veľký počet skladieb, prinášam ich len v prehľade. Z rozsiahleho zoznamu ako ukážku vyberám pomerne známu skladbu *Staroslovanský Otče náš*, upravenú pre ženský trojhlas a capella.

o UKÁŽKA: Staroslovanský Otče náš

V závere môjho príspevku chcem vysloviť úprimné poďakovanie organizátorom sympózia za možnosť prezentácie, zaželať im veľa úspechov pri organizácii jeho ďalších ročníkov, a zároveň, slovami Vladimíra Gajdoša, tľmočiť i pranie, „...*nech pretrvávajú nezabudnuteľná inšpirácia, lebo hudba a spev, a aj ten zborový, nám pomáha krajšie žiť, mať radosť a vedieť ju aj rozdávať, a to nezištné a plný priehrášim.*“

MUSICA SACRA³

1. PÔVODNÉ KOMPOZÍCIE

A capella:

- Psalm 31 (32), 32 (33) (1999; MŠSZ)
- Pieseň (2005; MŠSZ; slová A. Hajduk)

S hudobným nástrojom:

- Ave Maria, op. 2 (1954; prepracované 2005; husle sólo, tenor, alt, MŠSZ a organ)
- Ježiško náš (1986; MŠSZ a organ; slová A. Jahelková)
- Prosím ťa, Ježiško (1986; MŠSZ a organ; slová A. Miklušová)
- Láska, vstúp (2001; sólo soprán, ŽSZ a organ; slová P. Krok)

S orchestrom:

- Missa pro pace (1955; MŠSZ a orchester; nedokončená)

2. ÚPRAVY SKLADIEB

A capella:

- Boh je láska (1997; sólo tenor/mezzosoprán a ŽSZ; J. Vrablec)
- Staroslovanský Otče náš (1997; ŽSZ)
- Panis angelicus (1998; MŠSZ; C. Casciolini)
- Tichá noc (1998; ŽSZ; F. Gruber)

³ Skladby uvádzam nasledovne: názov skladby (rok, obsadenie, pôvodný autor – pri úprave, autor textu), vysvetlivky: DSZ – detský spevácky zbor, MŠSZ – miešaný spevácky zbor, MuSZ – mužský spevácky zbor, ŽSZ – ženský spevácky zbor.

Handwritten musical score on page 107. The score is written on two systems of staves. The first system consists of a vocal line (soprano) and a piano accompaniment (piano). The second system also consists of a vocal line and a piano accompaniment. The music is written in a handwritten style, with notes, rests, and other musical symbols clearly visible.

Handwritten musical score on page 107, continuing from the previous system. The score is written on two systems of staves. The first system consists of a vocal line (soprano) and a piano accompaniment (piano). The second system also consists of a vocal line and a piano accompaniment. The music is written in a handwritten style, with notes, rests, and other musical symbols clearly visible.

Handwritten musical score on page 108. The score is written on two systems of staves. The first system consists of a vocal line (soprano) and a piano accompaniment (piano). The second system also consists of a vocal line and a piano accompaniment. The music is written in a handwritten style, with notes, rests, and other musical symbols clearly visible. The title "PROSIMA VERBESNO" is written in the center of the page.

Handwritten musical score on page 108, continuing from the previous system. The score is written on two systems of staves. The first system consists of a vocal line (soprano) and a piano accompaniment (piano). The second system also consists of a vocal line and a piano accompaniment. The music is written in a handwritten style, with notes, rests, and other musical symbols clearly visible.

Zemle naša...

2. Keď sa konajú v staroslavskom jazyku,
 pri takej službe dobre nám bude.

3. Aké však je nám v našom živote,
 a takou vždy služba dobre nám bude.

STAROSLOVANSKÝ ŽITIE NÁŠ.

Recitativo.

Oče náš
 i-že je-ai na ne-bu-slovot, da svia-tit-sje i-mje tvo-je.
 da pri-i-det oar-svi-ja tvo-ja, da bu-det vo-lja tvo-ja, jak-ko na ne-ba-si.
 i da zem-lji, chlieb náš na-sust-ny dežd nam dnes
 i os-ta-vi nám dol-gy naša, je-ko že i my o-si-va-je-m dol-zi-kom na- šir
 i na-ve-di nas vo is-ku-se-ni-a, no iz-ba-vi nás od lu-ke-va-vo. a- me-ri

Staroslovanský Žitie náš.